

Прилог: Упутство за примјену Тарифне методологије

У тарифном поступку Регулаторна комисија разматра захтјев регулисаног електроенергетског предузећа који се доставља на прописаном обрасцу, као и документацију и прописане техничке и финансијске обрасце са подацима за базну годину и тарифни период (годину или године примјене цијена и тарифних ставова) као што је прописано Правилником о извјештавању, те осталу документацију коју подносилац захтјева достави као доказ или Регулаторна комисија затражи прије или у току тарифног поступка. Поред података и документације коју достављају регулисана електроенергетска предузећа Регулаторна комисија приликом одобравања потребног прихода, цијена и тарифних ставова користи и податке других предузећа која обављају исту дјелатност ради анализа и поређења.

1. ОДРЕЂИВАЊЕ ПОТРЕБНОГ ПРИХОДА

За одобравање потребног прихода у тарифном поступку, регулисано електроенергетско предузеће треба да јасно и недвосмислено прикаже све трошкове по основу обављања регулисане електроенергетске дјелатности.

Регулисано електроенергетско предузећу признају се само трошкови, средства и активности везане за регулисану електроенергетску дјелатност. Регулисано електроенергетско предузеће врши алокацију трошкова на дјелатности по принципу узрочности, а Регулаторна комисија анализира врсту и износ насталих трошкова и признаје оправдане трошкове.

Основ за одређивање одобреног потребног прихода представља остварени приход у базној години, одобрени приход у претходном тарифном периоду и електроенергетски биланс регулисаног предузећа, тј. план производње и/или потрошње електричне енергије за тарифни период. Поређењем компонената расхода у базној години врши се прилагођавање за период важења тарифа, у складу са планираним условима и промјенама.

Активности Регулаторне комисије током одређивања цијена и тарифних ставова обухватају:

а) преглед, анализу и одређивање економски оправданих трошкова који настају током редовног процеса пословања регулисаног електроенергетског предузећа и

б) одређивање одобреног потребног прихода регулисаног електроенергетског предузећа на основу оправданих трошкова, те одређивање оног дијела који се надокнађује из тарифних ставова.

Потребни приход се рачуна по следећој формули:

$$RR = C_{O\&M} + CD + R + T - OR \quad (1)$$

гдје је:

RR одобрени потребни приход (КМ),

$C_{O\&M}$ одобрени трошкови рада и одржавања (оперативни трошкови) (КМ),

CD одобрени трошкови амортизације лиценцираних сталних средстава (КМ),

R одобрени износ поврата на капитал потребан за финансирање регулативног основа (KM),

T порез на добит (KM),

OR остали приходи од лиценцираних средстава (KM).

Одобрени потребан приход утврђује се посебно за сваку годину t тарифног периода. Цијене и тарифни ставови израчунавају се на основу одобреног просјечног потребног прихода за тарифни период.

Регулаторна комисија доноси одлуку о трајању тарифног периода.

1.1. Трошкови из пословне активности

Трошкови из пословне активности (трошкови рада и одржавања и трошкови амортизације) за тарифни период одобравају се на основу трошкова из пословне активности остварених у базној години пословања и трошкова одобрених у претходном тарифном периоду, при чему се коначан износ одобрава на основу анализе сврсисходности, количине и цијене, те примјеном упоредне анализе са сличним предузећима.

Регулисана електроенергетска предузећа дужна су приказивати трошкове на једнообразан начин у складу са Јединственим регулаторним контним планом који доноси Регулаторна комисија, међународним рачуноводственим стандардима и рачуноводственим правилима која важе у Републици Српској.

Трошкови из пословне активности представљају оправдане трошкове настале обављањем регулисане електроенергетске дјелатности и чине их:

а) трошкови рада и одржавања (оперативни трошкови):

- трошкови материјала (набавка материјала, трошкови материјала за израду, трошкови режијског материјала, трошкови горива и енергије),

- трошкови зарада, накнада зарада и осталих личних расхода (трошкови бруто зарада и накнада зарада, трошкови бруто накнада члановима управног и надзорног одбора, трошкови бруто осталих личних расхода),

- трошкови производних услуга (трошкови транспортних услуга, трошкови услуга одржавања, трошкови закупа, трошкови рекламе и пропаганде и остали производни трошкови),

- трошкови резервисања,

- нематеријални трошкови (трошкови непроизводних услуга, укључујући регулаторну накнаду, трошкови премије осигурања, трошкови пореза, трошкови доприноса, трошкови платног промета, остали нематеријални трошкови),

- остали расходи (отпис и исправка вриједности обртних средстава),

- припадајући дио трошкова за финансирање обављања заједничких послова за регулисано електроенергетско предузеће;

б) трошкови амортизације сталних средстава.

1.1.1. Трошкови рада и одржавања (оперативни трошкови)

Трошкови рада и одржавања дијеле се на контролисане и неконтролисане, с обзиром на то да ли енергетски субјекат може или не може утицати на њихов износ.

Контролисани трошкови рада и одржавања су: трошкови материјала, трошкови зарада, трошкови услуга и остали трошкови природно везани за редовно пословање.

Приликом одобравања контролисаних трошкова узимају се у обзир одобрени трошкови у текућем и ранијим регулаторним периодима (анализира се стопа инфлације), примјењује се анализа цјелисходности, трошкови се пореде са одговарајућим трошковима у окружењу, а све у циљу постизања веће ефикасности.

Неконтролисани трошкови рада и одржавања односе се на трошкове који су неминовни у пословању, али на чији износ регулисано електроенергетско предузеће не може директно да утиче. То су пренесени трошкови за дистрибутере и снабдјеваче тарифних купаца (трошак набавке електричне енергије и трошак коришћења преносне мреже), трошак регулаторне накнаде, трошкови накнада за коришћење природних ресурса и остали слични трошкови.

Трошкови из пословне активности за обављање регулисане електроенергетске дјелатности могу да буду фиксни и варијабилни.

Фиксни трошкови из пословне активности за обављање регулисане електроенергетске дјелатности представљају трошкове који се не мијењају у зависности од обима обављања регулисане електроенергетске дјелатности.

Фиксни трошкови дистрибутивне дјелатности су сви трошкови из пословне активности, осим трошкова набавке дистрибутивних губитака.

Фиксни трошкови производне дјелатности су: трошкови линеарно обрачунате амортизације, трошкови материјала и резервних дијелова, трошкови горива и енергије, трошкови производних услуга за одржавање, трошкови осталих производних услуга (транспорт, закуп, сајмови, реклама и слично), трошкови, накнада зарада и осталих личних расхода - фиксни дио, фиксни трошкови накнаде за коришћење добара, трошкови осигурања имовине и запослених, трошкови пореза на имовину, трошкови непроизводних услуга, репрезентације, остали фиксни трошкови (резервисања, отписи, расходи и слично).

Варијабилни трошкови рада и одржавања производне дјелатности представљају оправдане трошкова чија висина је условљена обимом производње електричне енергије. Ту се првенствено мисли на: трошкове материјала и горива за израду учинака, трошкове бруто зарада – варијабилни дио, трошкови производних услуга на изради учинака, трошак рекултивације који зависи од учинака, трошкови одржавања који зависе од коришћења капацитета, трошкови функционално обрачунате амортизације, накнада за коришћење добара које зависе од учинака и остали варијабилни трошкови.

Варијабилни трошкови регулисане дјелатности дистрибуције електричне енергије су трошкови преузете електричне енергије за надокнаду губитака и признају се на основу кумулативних одобрених губитака електричне енергије на сваком напонском нивоу.

Трошкови рада и одржавања ($C_{O\&M,t}$) за прву годину тарифног периода (t), тј. годину у којој почиње примјена одобрених цијена и тарифних ставова утврђују се на сљедећи начин:

$$C_{O\&M,t} = C_{O\&M,b} + \Delta C_t \quad (2)$$

$$\Delta C_t = (CC_{O\&M,b} * I_t') + \Delta C_{O\&M,t} \quad (3)$$

$$\Delta C_{O\&M,t} = C_{O\&M,t} - C_{O\&M,b} \quad (4)$$

гдје је:

$CC_{O\&M,b}$ износ контролисаних трошкова рада и одржавања базне године (KM),

ΔC_t промјена висине трошкова у првој години тарифног периода у односу на базну годину,

I_t' предвиђена стопа инфлације у првој години тарифног периода, примијењена на износ оних контролисаних трошкова који су подложни промјени услед промјене индекса цијена на мало (%),

$\Delta C_{O\&M,t}$ промјена висине трошкова у првој години тарифног периода у односу на висину одобрених трошкова базне године (KM).

Трошкови рада и одржавања ($C_{O\&M,t+1}$) за сваку наредну годину тарифног периода ($t+1$) утврђују се на сљедећи начин:

$$C_{O\&M(t+1)} = C_{O\&M t} + \Delta C_{(t+1)} \quad (5)$$

$$\Delta C_{(t+1)} = (C_{O\&M t} * I_{(t+1)}') + \Delta C_{O\&M(t+1)} \quad (6)$$

$$\Delta C_{O\&M(t+1)} = C_{O\&M(t+1)} - C_{O\&M t} \quad (7)$$

1.1.2. Трошкови амортизације stalних средстава

Трошкови амортизације представљају трошкове амортизације средстава која су у функцији обављања регулисане електроенергетске дјелатности. Трошак амортизације утврђује се на основу фер вриједности stalних средстава на почетку године увећане за трошкове амортизације средстава која ће бити активирана у тарифном периоду, те умањене за трошак амортизације средстава која ће бити расходуванa у тарифном периоду.

Трошкови амортизације за годину t (CD_t) тарифног периода рачунају се по следећој формули:

$$CD_t = CDb_t + CDac_t - CDrab_{out,t} \quad (8)$$

гдје је:

CDb_t амортизација stalних средстава на почетку периода t (KM),

$CDac_t$ амортизација stalних средстава која ће бити активирана у години t тарифног периода (KM),

$CDrab_{out,t}$ амортизација stalних средстава која ће бити расходуванa у години t тарифног периода (KM).

Вриједност амортизације средстава у припреми која ће бити активирана у години t тарифног периода одобравају се у зависности од планираног датума њиховог активирања.

У трошак амортизације укључен је износ амортизације за средства добијена без накнаде (донације).

1.2. Поврат на ангажована средства

Регулисано електроенергетско предузеће има право да оствари поврат на ангажовани капитал, тј. капитал потребан за финансирање регулативног основа. У сврху одређивања цијена и тарифних ставова, Регулаторна комисија одобрава стопу поврата која се примјењује на ангажована stalна средства.

1.2.1. Регулативни основ

Нето вриједност потребних stalних средстава увећана за вриједност трајних обртних средстава (нето обртна или текућа имовина) и вриједност средстава у припреми која ће бити активирана у години примјене тарифе чини регулативни основ за обрачун поврата на средства ангажована у вршењу регулисане електроенергетске дјелатности.

$$RAB = NV + WC + AC \quad (9)$$

гдје је:

RAB регулативни основ (KM),

NV нето вриједност stalних средстава (KM),

WC трајна обртна средства (нето обртна или текућа имовина) (KM),

AC вриједност средстава у припреми (KM).

1.2.2. Stalna средства

Stalna средства, укључена у регулативни основ, представљају средства ангажована у радни процес више од годину дана. Регулисана електроенергетска предузећа достављају комплетну листу stalних средстава, с посебним одвајањем оних која се искључиво користе за обављање регулисане електроенергетске дјелатности.

На ова средства обрачунава се амортизација по прописаним стопама у складу са њиховим употребним вијеком, па у основицу улази нето износ stalних ангажованих средстава према стању на рачунима stalних средстава потребних за вршење регулисане електроенергетске дјелатности.

$$NV = PV - ACD - GA \quad (10)$$

гдје је:

PV набавна вриједност средстава (KM),

ACD акумулисана амортизација (KM),

GA нето вриједност средстава преузетих без накнаде, укључујући и средства остварена од накнаде за изградњу прикључка (KM).

У регулативни основ укључује се нето вриједност stalних средстава, умањена за нето садашњу вриједност свих stalних средстава која су прибављена без накнаде, у висини стања на рачуну разграничених прихода по основу донација, односно другог одговарајућег рачуна на којем се воде обавезе за грантове и донације, као и средстава остварених од накнаде за изградњу прикључка.

Уколико евиденција примљених донација и њихова веза са средствима на која се односи није ажурна или уколико постоји ревизорска квалификација везана за донације или уколико подносилац захтјева не достави или достави непотпуну евиденцију за утврђивање вриједности средстава примљених без накнаде, као и средстава остварених од накнаде за изградњу прикључка, Регулаторна комисија може извршити процјену у складу са одредбама овог правилника.

1.2.3. Трајна обртна средства (нето обртна или текућа имовина)

Трајна обртна средства (нето обртна или текућа имовина) такође једним дијелом улазе у регулативни основ, при чему Регулаторна комисија одлучује о висини признатог износа. Одобрена трајна обртна средства обухватају:

а) Потребни износ залиха (материјала и резервних дијелова) за неометано одвијање основне дјелатности (период везивања 60 дана).

Израчунавање износа средстава потребних за финансирање залиха материјала (SM) и резервних дијелова врши се по формули:

$$SM = AMVSM / EP * 60 \quad (11)$$

гдје је:

$AMVSM$ просјечно мјесечно стање залиха материјала и резервних дијелова,

EP период везивања, израчунава се по следећој формули:

$$EP = 365 / \{(SpM - NSM) / AMVSM\} \quad (12)$$

гдје је:

SpM утрошени материјал и резервни дијелови у току године,

NSM некурентне залихе материјала и резервних дијелова.

Потребни износ залиха материјала и залиха резервних дијелова израчунава се засебно примјењујући наведену формулу.

б) Потребни нето износ за финансирање продаје у базној години (период везивања 15 дана) израчунава се по формули:

$$NSF = RB / 365 * 15 \quad (13)$$

гдје је:

RB промет потраживања од купаца.

в) Оптимални ниво готовине (период зивевања један дан), подаци се преузимају из финансијског извјештаја о новчаном току.

Нето потребна готовина (NNC) израчунава се по формули:

$$NNC=ACV/EP*1 \quad (14)$$

$$EP=365/(TPO/ACV) \quad (15)$$

гдје је:

ACV просјечно стање готовине,

TPO укупне исплате.

1.2.4. Регулативни основ за тарифни период

Регулативни основ за тарифни период израчунава се као аритметичка вриједност средстава на почетку тарифног периода и вриједност регулисаних средстава на крају тарифног периода увећана за вриједност трајних обртних средстава према следећој формули:

$$RAB_t=({}_bRAB_t+{}_eRAB_t)/2+WC_t \quad (16)$$

RAB_t регулативни основ у периоду t (KM),

${}_bRAB_t$ регулативни основ на почетку периода t (KM),

${}_eRAB_t$ регулативни основ на крају периода t (KM),

WC_t трајна обртна средства (нето обртна или текућа имовина) (KM).

Вриједност средстава на почетку тарифног периода обрачунава се по следећој формули:

$${}_bRAB_t=PV_t-ACD_t-GA_t \quad (17)$$

гдје је:

PV_t књиговодствена набавна вриједност средстава у периоду t (KM),

ACD_t акумулисана амортизација у периоду t (KM),

GA_t нето вриједност средстава примљених без накнаде, укључујући и средства остварена од накнаде за изградњу прикључка у периоду t (KM).

Вриједност средстава на крају тарифног периода обрачунава се по следећој формули:

$${}_eRAB_t={}_bRAB_t+AC_t-CD_t-RABOUT_t \quad (18)$$

AC_t средства у припреми која ће бити активирана у периоду t из којих су искључена средства примљена без накнаде, укључујући и средства остварена од накнаде за изградњу прикључка у току периода t (KM),

CD_t трошак амортизације сталних средстава у периоду t који не укључује амортизацију средстава примљених без накнаде (KM),

$RABOUT_t$ расход средстава у периоду t (KM).

1.2.5. Израчунавање одобрене стопе поврата

Одобрена стопа поврата је пондерисана просјечна цијена власничког и позајмљеног капитала ангажованог за обављање регулисане дјелатности.

$g=WACC$ пондерисана просјечна цијена капитала.

Одобрена стопа поврата рачуна се по следећој формули:

$$g=[E/TC]*RoE+[D/TC]*i_D \quad (19)$$

гдје је:

g стопа поврата (%),

TC укупан капитал (KM),

E власнички капитал (KM),

RoE цијена власничког капитала (%),

D позајмљени капитал (кредити узети за финансирање регулативног основа) (KM),

i_D каматна стопа на узете кредите (%).

Приликом одобравања цијене капитала циљ је стварање услова за развој електроенергетског система кроз инвестициона улагања, изградњу нових капацитета, реконструкцију, модернизацију и реинвестирања, примјеном нових техничко-технолошких достигнућа и техничке праксе која ће омогућити обезбјеђење сигурности и квалитета снабдијевања купаца електричном енергијом.

1.2.5.1. Цијена власничког капитала

Цијена власничког капитала утврђује се полазећи од дисконтне стопе која одражава опортунитетни трошак капитала који је једнак неризичној стопи приноса утврђеној на основу годишње каматне стопе на државне обвезнице које су издате на почетку године и котирају на Бањалучкој берзи. При томе је неопходно поштовати захтјеве међународно признате рачуноводствене праксе, те се приликом утврђивања стопе поврата на власнички капитал узима у обзир утицај вредновања имовине на регулативни основ, удио ревалоризационих резерви у вриједности регулативног основа, као и удио реализованих ревалоризационих резерви у амортизацији.

Регулаторна комисија посебно разматра висину стопе поврата на власнички капитал за стара стална средства и нова стална средства. Наиме, у случају да се стара средства воде по процијењеној фер вриједности која је већа од књиговодствене вриједности прије процене, признаје се фер вриједност, али се стопа поврата умањује због реализованих ревалоризационих резерви.

При утврђивању цијене власничког капитала води се рачуна да сва регулисана електроенергетска предузећа раде у јединственом техничко-економском простору, при чему је могуће утврдити различите стопе поврата за различите дјелатности (производња, дистрибуција, снабдијевање).

Приликом утврђивања стопе поврата за дјелатност производње узима се у обзир да је дио производње већ на слободном тржишту и да производња као тржишна дјелатност треба да поврат потребан за даља улагања и развој обезбједи на тржишту. Поред тога, узима се у обзир и потреба да се врши постепено усклађивање цијена електричне енергије на прагу електране за снабдијевање тарифних купаца до достизања нивоа јединичних цијена које би се добиле у складу са одредбама овог правилника, а у смислу промјене методологије утврђивања ове цијене у односу на одредбе претходне Тарифне методологије.

1.2.5.2. Цијена позајмљеног капитала

Цијена позајмљеног капитала је пондерисана просјечна каматна стопа на кредите из којих се финансира регулативни основ, према стању у пословним књигама регулисаног електроенергетског предузећа.

Регулаторна комисија оцјењује да ли су туђа средства за финансирање пословања узимана рационално и обазриво.

1.2.6. Израчунавање одобреног поврата

Примјеном пондерисане просјечне стопе поврата на регулативни основ добије се износ поврата који се одобрава у цијенама и тарифним ставовима за регулисану дјелатност.

$$R = WACC * RAB / 100$$

гдје је:

WACC пондерисана просјечна цијена капитала (стопа поврата) (%),

RAB регулативни основ (KM).

1.3. Порез на добит

Порез на добит признаје се у износу утврђеном примјеном прописане пореске стопе на одобрени опорезиви износ поврата на власнички капитал.

$$T = [(t' + 100) * (R_t)] / 100 \quad (21)$$

гдје је:

T износ пореза на добит који се признаје у одређивању тарифа (KM),

t' прописана стопа пореза на добит (%),

R_t одобрени опорезиви износ поврата на власнички капитал (KM).

1.4. Остали приход

Остали приход који остварује регулисано електроенергетско предузеће са лиценцираним средствима представља одбитну ставку приликом утврђивања потребног прихода регулисаног електроенергетског предузећа. Остали приходи су: приход од продаје нуспроизвода, приходи од активирања учинака и робе, приход по основу субвенција, разграничени дио прихода периода по основу реализације донираних средстава, приходи по основу закупнина, као и остали приходи који нису наведени, а могу се појавити у пословању.

2. ОДРЕЂИВАЊЕ ЦИЈЕНЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ НА ПРАГУ ЕЛЕКТРАНЕ

Цијена електричне енергије на прагу електране одређује се за свако регулисано електроенергетско предузеће на бази одобреног потребног прихода, утврђеног у складу са Тарифном методологијом, на основу остварених резултата године, одобреног потребног прихода у претходном тарифном периоду и плана производње електричне енергије у тарифном периоду.

Одобрени потребни приход је једнак збиру трошкова из пословне активности (трошкови рада и одржавања - оперативни трошкови и амортизација) одобреног поврата на уложена средства и пореза, умањено за остале приходе (као што је продаја средстава, реализација донираних средстава, приход од активирања учинака и слично), при чему се у остале приходе не укључује приход од продаје електричне енергије купцима који нису тарифни купци и приход од помоћних услуга. Цијена производње електричне енергије на прагу електране за тарифне купце једнака је просјечној цијени производње електричне енергије на прагу електране која се добије дијелењем одобреног потребног прихода са планираном производњом.

Цијена електричне енергије на прагу електране утврђује се за свако регулисаног произвођача у једном ставу (KM/kWh) и/или у два става: (KM/kW) и (KM/kWh).

У одређивању цијене електричне енергије на прагу електране спроводи се сљедећи поступак:

- одређивање фиксних и варијабилних трошкова пословања базе године,
- одређивање оправданих трошкова пословања за тарифни период усклађивањем на задате параметре електроенергетског биланса,
- одређивање осталих елемената потребног прихода за тарифни период за обављање производне дјелатности,
- израчунавање јединичне цијене електричне енергије, и то:

A. цијена електричне енергије у једном ставу (KM/kWh):

$$AP_G = RR / W \quad (22)$$

гдје је:

AP_G просјечна цијена производње (KM/kWh),

RR потребни приход (KM),

W планирана количина производње електричне енергије (kWh).

B. цијена електричне енергије у два става (KM/kW) и (KM/kWh):

1. израчунавање фиксног трошка по јединици капацитета што представља цијену производног капацитета (KM/kW):

$$AFC_G = (RR - VC) / P \quad (23)$$

гдје је:

AFC_G просјечан фиксни трошак по јединици расположивог производног капацитета (снаге) (KM/kW),

VC варијабилни трошкови (KM),

P планирана расположива снага (kW);

2. израчунавање варијабилног трошка по јединици произведене електричне енергије (KM/kWh):

$$AVC_G = VC / W \quad (24)$$

гдје је:

AVC_G просјечан варијабилни трошак по јединици произведене електричне енергије (KM/kWh),

VC варијабилни трошкови (KM).

Трошкови производње електричне енергије распоређују се на снабдјеваче тарифних купаца и тарифне купце на исти начин према просјечној цијени производње електричне енергије и трошкови мјерног мјеста на крајње купце врши се на основу одобреног потребног прихода која може бити диференцирана у зависности од сезоне и доба дана.

3. ОДРЕЂИВАЊЕ ТАРИФНИХ СТАВОВА ЗА КОРИСНИКЕ ДИСТРИБУТИВНИХ СИСТЕМА

3.1. Трошкови коришћења дистрибутивне мреже

Одобрени потребни приход дистрибутивне дјелатности је једнак збиру трошкова из пословне активности (трошкови рада и одржавања - оперативни трошкови и амортизација), одобреног поврата на уложена средства и пореза, умањено за остале приходе које се остварују лиценцираним средствима, а не служе у сврху обављања дистрибутивне дјелатности (као што је продаја средстава, реализација донираних средстава, приход од активирања учинака и слично).

Алокација трошкова дистрибутивног капацитета у које се не укључују трошкови дистрибутивних губитака, трошкови прекомјерно преузете реактивне електричне енергије и трошкови мјерног мјеста на крајње купце врши се на основу одобреног потребног прихода дистрибутивне дјелатности алокацијом трошкова на основу анализе граничног трошка дистрибутивног капацитета по напонским нивоима, тј. трошка изградње додатног јединичног капацитета дистрибутивне мреже за дио дистрибутивне мреже - репрезентативни узорак или цијелокупну дистрибутивну мрежу у Републици Српској или методом заснованом на пропорционалној вриједности сталних средстава по напонским нивоима, као и на основу вршног неистовременог оптерећења категорија потрошње и тарифних група добијеног анализом оптерећења.

Тарифа по напонским нивоима утврђује се кумулативно, што значи да тарифа за корисника који преузима електричну енергију на нижем напонском нивоу укључује и припадајући дио трошкова коришћења мреже на вишим напонским нивоима.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10=2*6+3*7+4*8+5*9	11	12=11-10
ЕД4											
ЕД5											
Свега	Σ	Σ	Σ	Σ					Σ	Σ	0

На нивоу свих дистрибуција у Републици Српској укупно одступање у апсолутном износу је једнако нули.

Дистрибутер који остварује веће приходе по основу јединствених тарифних ставова од одобреног потребног прихода врши мјесеч-но пренос више наплаћеног прихода дистрибутерима чији је приход по основу јединствених тарифних ставова мањи од одобреног при-мјеном коефицијента за алокацију између дистрибутера.

Коефицијент алокације између дистрибутера и начин пребацивања средстава, тј. начин поравнања одређују дистрибутери међусоб-но или Регулаторна комисија на захтјев дистрибутера.

Један од начина поравнања може бити примјена коефицијената поравнања на пренесене трошкове коришћења преносне мреже у случају када се плаћање трошкова коришћења преносне мреже одвија посредством МХ "Електропривреда Републике Српске" Матич-ног предузећа.

3.5. Одређивање граничних трошкова дистрибутивног капацитета

Примјена граничних трошкова у одређивању тарифних ставова заснива се на примјени принципа формирања тржишних цијена на основу дугорочне равнотеже понуде и тражње. Равнотежа ("тржишни еквилибријум") постиже се онда када се цијене на тржишту фор-мирају на нивоу једнаком граничним трошковима.

Анализа граничних трошкова примјењује се у поступку одређивања тарифних ставова за кориснике дистрибутивних система.

Дугорочно посматрано, повећање дистрибуције може се постићи само повећањем капацитета. Повећање капацитета условљено је растом потрошње у периодима вршног оптерећења система.

Потребно повећање расположивог капацитета, ради задовољења потражње у периоду вршног оптерећења, јесте основ за израчуна-вање граничног трошка капацитета. Гранични трошак дистрибутивног капацитета је референтна вриједности за алокацију трошкова ради утврђивања тарифних ставова за тарифни елемент "обрачунска снага".

Гранични трошак дистрибутивног капацитета представља трошкове повезане са капацитетом свих трансформаторских станица, надземних и подземних водова дистрибутивне мреже да пренесе додатну количину енергије на све тачке преузимања у тренутку не-истовременог вршног оптерећења дате категорије потрошње. Гранични трошак дистрибутивног капацитета рачуна се као цијена изград-ње, активирања и фиксних трошкова рада и одржавања дистрибутивних постројења која омогућавају напајање додатног оптерећења по напонским нивоима, сведено на нето садашњу вриједност годишњег потребног прихода да би се ови трошкови надокнадили.

Инвестиције у изградњу капацитета потребних да се подмири додатно оптерећење дистрибутивног система могу се одредити на основу пројекта развоја дистрибутивних система. Пројекти развоја дају податке о пројекцији повећања оптерећења дистрибутивног система по напонским нивоима и укупним улагањима потребним да се то оптерећење подмири. Из ових података изводи се функција пораста трошкова улагања у односу на повећање дистрибутивног капацитета. Нагиб ове функције је вриједност додатних трошкова дистрибутивног капацитета.

Улагање у јединично повећање дистрибутивног капацитета своди се на нето садашњу вриједност потребног прихода у текућој години, ако се улагање надокнађује током употребног вијека средства.

$$MC(Pd_i)=[\Delta I(Pd_i)/\Delta Pd_i]*CCR \quad (25)$$

гдје је:

- MC(Pd_i) гранични трошак дистрибутивног капацитета напонског нивоа "i" (KM/kW),
- ΔI(Pd_i) улагање у повећање дистрибутивног капацитета датог напонског нивоа "i" (KM),
- ΔPd_i додатни дистрибутивни капацитет напонског нивоа "i" (kW),
- i напонски ниво дистрибуције електричне енергије (i=0,4;10(20;6);35 kV),
- CCR обрачунска стопа годишње накнаде за поврат улагања (carrying charge rate).

Уколико дистрибутери не располажу поузданим подацима за израду претходне анализе, Регулаторна комисија може одобрити при-мјену алтернативне методе, која полази од трошка замјене постојећих постројења, односно утврђеног трошка замјене новим средстви-ма, умањено за обрачунату акумулисану амортизацију. На основу трошка замјене дистрибутивних постројења, груписаних по напон-ским нивоима одређује се јединична вриједност дистрибутивних капацитета. Та вриједност се на исти начин дисконтује и своди на годишњи износ да би се улагање надокнадило током преосталог животног вијека средстава и одређује износ потребног прихода текуће године, имајући у виду да у том случају трошак замјене постројења треба да се амортизује током краћег периода него ново постројење, односно да треба приминирати преостали животно вијек у сврху амортизације.

3.6. Усклађивање потребног прихода дистрибутивне мреже и граничних трошкова

Цијене тарифних елемената по напонским нивоима за категорије потрошње и тарифне групе утврђују се усклађивањем прихода по граничном трошку са одобреним потребним приходом.

Одређивање тарифних ставова за капацитет и мјерно мјесто купца ради се одвојено за све категорије потрошње, а у зависности од ангажоване снаге на основу истовременог оптерећења у преносу и неистовременог вршног оптерећења у дистрибуцији и броја купаца.

Јединичне цијене дистрибутивне мреже на нивоу граничног трошка своде се на ниво који омогућује дистрибутеру остваривање одобреног потребног прихода за регулисану електроенергетску дјелатност.

Један од начина усклађивања прихода по граничном трошку и одобреног потребног прихода је једнако процентуално учешће, по којем се утврђује корективни фактор за израчунавање тарифног става на основу граничног трошка.

$$k=RR/R(MC) \quad (26)$$

при чему је:

- k корективни фактор за усклађивање прихода по граничном трошку са одобреним потребним приходом по тарифним елементима,
- RR одобрени потребни приход регулисаног електроенергетског предузећа од дистрибуције за тарифне елементе чија се цијена утврђује усклађивањем са граничним трошком,
- R(MC) приход по граничном трошку тарифних елемената за регулисану дистрибутивну дјелатност "n" израчунат по формули:

$$R(MC)=\Sigma[MC(P)*P_i] \quad (27)$$

гдје је:

- MC(P) гранични трошак капацитета дистрибуције (KM/kW),
- P_i неистовремено вршно оптерећење категорије потрошње "i" (kW),
- i напонски ниво дистрибуције електричне енергије (i=0,4;10(20;6);35 kV).

$$C(P)=k*MC(P)$$

Табела 2. Усклађивање прихода по граничном трошку дистрибуције електричне енергије

Категорија потрошње/ Тарифна група	Неистовремено вршно оптерећење (kW)	Гранични трошак дистрибутивног капацитета (KM/kW)	Трошак куца (KM/MM)	Број купаца	Губитак енергије у дистрибутивној мрежи (kWh)	Цијена енергије (KM/kWh)	Приход по граничном трошку (KM)	Потребни приход дистрибутивне функције од тарифа (KM)
1	2	3	4	5	6	7	8=2*3	9=8*k _i +4*5+6*7
(по групама)								
Свега	Σ			Σ	Σ	Σ	Σ	Σ

Гранични трошак дистрибутивног капацитета на сваком напонском нивоу представља збир граничних трошкова од највишег напонског нивоа на којем се преузима енергија од преносне компаније до мјеста испоруке купцу.

Трошкови дистрибутивне мреже везују се за потребни дистрибутивни капацитет и број купаца којима се обезбеђује електрична енергија из дистрибутивног система и усклађују са приходом по граничном трошку.

Одобрени трошкови дистрибутивних губитака енергије, трошкови по мјерном мјесту, као и трошкови настали због прекомјерно преузете реактивне енергије надокнађују се по одобреном трошку и не усклађују се са приходом по граничном трошку.

3.7. Израчунавање цијене губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи

Трошак губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи рачуна се кумулативно за сваки напонски ниво (укупни одобрени губици електричне енергије испоручене на nižем напонском нивоу укључују одобрене губитке електричне енергије на вишим напонским нивоима), по одобреној просјечној цијени производње (набавке) електричне енергије за снабдијевање неквалификованих (тарифних) купаца, док се трошак коришћења преносне мреже (преноса, НОС-а и помоћних услуга) који се односи на дистрибутивне губитке обрачунава на основу преузете електричне енергије из преносног система и укључује у укупне трошкове коришћења преносне мреже.

4. ОДРЕЂИВАЊЕ ЦИЈЕНА УСЛУГЕ СНАБДИЈЕВАЊА НЕКВАЛИФИКОВАНИХ (ТАРИФНИХ) КУПАЦА

Одобрени потребни приход услуге снабдијевања је једнак збиру трошкова из пословне активности (трошкови рада и одржавања - оперативни трошкови и обрачунате амортизације), одобреног поврата на уложена средства и пореза, умањено за остале приходе које се остварују лиценцираним средствима, а не служе у сврху обављања услуге снабдијевања тарифних купаца. Поред трошкова пословне активности у потребан приход услуге снабдијевања могу се у складу са Тарифном методологијом признати и трошкови резервисања за ненаплатива потраживања највише до 1% фактурисане реализације.

Одобрени потребни приход услуге снабдијевања треба да покрије трошкове администраирања уговора, обраде података, фактурисања, доставе рачуна, наплате, услужног центра за позиве купаца и сличне трошкове.

Сви ови трошкови свде се на просјек према броју купаца у свакој категорији потрошње и тарифној групи и уграђују у тарифни став за мјерно мјесто купаца, у фиксном мјесечном износу за свако мјерно мјесто, при чему се ови трошкови у тарифним ставовима за снабдијевање тарифних купаца могу алоцирати и на остале тарифне елементе. Поред фиксних трошкова по мјерном мјесту у тарифи услуге снабдијевања могу се укључити и додатни варијабилни трошкови у зависности од обима потрошње купаца.

Приликом утврђивања одобреног потребног прихода за снабдијача неквалификованих (тарифних) купаца може се по потреби вршити корекција, тј. нормализација појединих елемената потребног прихода ради уједначавања цијене услуге снабдијевања за све тарифне купце у Републици Српској.

Цијена услуге снабдијевања за тарифне купце у Републици Српској израчунава се на основу трошка услуге снабдијевања свих снабдијача тарифних купаца у Републици Српској и плана потрошње (снабдијевања) свих тарифних купаца у Републици Српској.

4.1. Трошкови резервисања за ненаплатива потраживања

Табела 3. Израчунавање трошкова ненаплативих потраживања

Категорија потрошње/ Тарифна група	Одобрени проценат за ненаплатива потраживања (%)	Обрачунати приход за испоручену енергију (KM)	Обрачунати приход за обрачунску снагу (KM)	Обрачунати приход за накнаду по мјерном мјесту (KM)	Трошкови снабдијевања по основу ненаплативих потраживања (KM)
1	2	3	4	5	6=2*(3+4+5)
по групама					
Свега		Σ	Σ	Σ	Σ

Појединачне цијене коригују се за проценат признатих трошкова за ненаплатива потраживања. Тај износ представља трошак услуге снабдијевања и признаје се у одобреном потребном приходу ове услуге.

5. ОДРЕЂИВАЊЕ ТАРИФНИХ СТАВОВА ЗА СНАБДИЈЕВАЊЕ НЕКВАЛИФИКОВАНЕ (ТАРИФНЕ) КУПЦЕ

Неквалификовани купци плаћају цијену која треба да покрије трошкове електроенергетског система који су настали да би се обезбиједило поуздано и квалитетно напајање електричном енергијом.

Та цијена укључује:

- сразмјеран дио трошкова производње за тарифне купце,
- сразмјеран дио трошкова коришћења преносне мреже (пренос, НОС и помоћне услуге),
- сразмјеран дио трошкова коришћења дистрибутивне мреже,
- сразмјеран дио трошкова услуге снабдијевања.

Укупан износ који треба да плате неквалификовани купци је збир сразмјерних дијелова одобреног потребног прихода регулисаних електроенергетских предузећа производње, преноса, дистрибуције и снабдијевања. Сразмјерни дио се одређује на основу планиране потрошње електричне енергије тарифних купаца утврђене у складу са чланом 6. Тарифне методологије.

5.1. Сразмјерни дио трошкова производње

Вриједност енергије која се испоручује неквалификованим (тарифним) купцима по дистрибутерима - снабдијачима тарифних купаца утврђује се на основу просјечне цијене производње електричне енергије на прагу електране израчунате на основу одобрених трошкова произвођача у Републици Српској који имају обавезу вршења јавне услуге производње за тарифне купце, при чему ови произвођачи равномјерно учествују у снабдијевању тарифних купаца.

Трошкови производње електричне енергије распоређује се на снабдјеваче тарифних купаца, односно на тарифне купце кроз тарифни елемент активна електрична енергија, при чему се може вршити временска диференцијација у зависности од сезоне и доба дана. Временска диференцијација врши се на основу дијаграма потрошње категорија потрошње и тарифних група, дијаграма потрошње електроенергетског система, кретања цијене набавке електричне енергије на тржишту и осталих показатеља који могу утицати на промјену цијене производње у зависности од времена потрошње.

5.2. Сразмјерни дио трошкова коришћења преносне и дистрибутивне мреже

Сваки купац плаћа коришћење преносне и дистрибутивне мреже зависно од напонског нивоа на којем је прикључен по кумулативном принципу.

Категорије потрошње и тарифне групе купаца формирају се у складу са тарифним системом према критеријумима наведеним у Тарифној методологији.

Јединичне цијене коришћења преносне и дистрибутивне мреже преузимају се из тарифних ставова за коришћење дистрибутивног система (мрежне тарифе), односно за купце на 110 kV из тарифних ставова за коришћење преносне мреже.

5.3. Сразмјерни дио трошкова услуге снабдијевања

Сваки купац плаћа трошкове услуге снабдијевања у фиксном мјесечном износу по мјерном мјесту, при чему се ови трошкови у крајњој тарифи за тарифне купце могу алоцирати и на остале тарифне елементе. Поред фиксних трошкова по мјерном мјесту у тарифи услуге снабдијевања могу се укључити и додатни варијабилни трошкови у зависности од обима потрошње купаца.

5.4. Одређивање тарифних ставова за неквалификоване купце

Тарифни став за обрачунску снагу за категорију потрошње и тарифну групу је збир цијене снаге у преносу и дистрибуцији, добијене као укупан јединични трошак за сваку групу купаца у одређеном периоду. Припадајући дио цијене снаге, тј. трошкова капацитета електроенергетског система, за категорије потрошње и тарифне групе у преносу одређује се на основу истовременог оптерећења те групе, а за дистрибуцију на основу неистовременог вршног оптерећења те групе. Јединична цијена је износ годишњег трошка подијељена са збиром мјесечних очитања у даатој години.

Тарифни став за активну електричну енергију за категорију потрошње и тарифну групу је збир цијена активне електричне енергије утврђена за производњу на прагу електране, тарифних ставова за кориснике дистрибутивног система, односно тарифног става за коришћење преносне мреже за категорију потрошње на напонском нивоу 110 kV и цијене услуге снабдијевања алоциране на тарифни елемент активна електрична енергија.

Тарифни став за прекомјерно преузету реактивну електричну енергију је збир јединичне цијене коју одреди ДЕРК на основу трошкова производње и преноса прекомјерно преузете реактивне електричне енергије и јединичне цијене коју одреди Регулаторна комисија на основу трошкова дистрибуције прекомјерно преузете реактивне електричне енергије.

Тарифни став за мјерно мјесто купца је збир јединичне цијене по купцу у дистрибуцији (одржавање прикључака и мјерних мјеста, очитање, услужни центар и слично) и снабдијевању (обрачун, фактурисање, достава рачуна, наплата, услужни центар и слични трошкови).

5.4.1. Трошкови капацитета

Табела 4. Израчунавање укупних трошкова капацитета за неквалификоване купце

Категорија потрошње/ Тарифна група	Цијена преносног капацитета, НОС-а и помоћних услуга (KM/kW)	Цијена дистрибутивног капацитета (KM/kW)	Истовремено оптерећење (kW)	Вршно неистовремено оптерећење (kW)	Укупан трошак капацитета (KM)
1	2	3	4	5	6=2*4+3*5
(по групама)					
Свега					Σ

Цијена обрачунске снаге добија се кад се укупни трошкови снаге дате категорије потрошње подијеле са просјечним мјесечним неистовременим вршним оптерећењем. Овај износ је износ годишње накнаде, а плаћа се мјесечно у истом износу или према распореду сезонске тарифе. Други начин је да се укупна цијена капацитета (стубац 6 у горњој табели) подијели са збиром мјесечних очитања за снагу. Тада се добија износ мјесечне цијене која се зарачунава купцима по kW ангажоване снаге.

Регулаторна комисија може одобрити да се дио трошкова капацитета плаћа преко утрошене активне електричне енергије.

5.4.2. Трошкови активне електричне енергије

Табела 5. Израчунавање укупних трошкова активне електричне енергије

Категорија потрошње/ Тарифна група	Цијена производње енергије (KM/kWh)	Цијена преноса, НОС-а и помоћних услуга (KM/kWh)	Губици енергије у дистрибуцији (kWh)	Испоручена енергија тарифним купцима (kWh)	Укупан трошак испоручене енергије (KM)
1	2	3	4	5	6=(2+3)*(4+5)
(по групама)					
Свега			Σ	Σ	Σ

Из тарифног става за активну електричну енергију која се зарачунава неквалификованим купцима треба да се надокнаде трошкови производње (набавке) електричне енергије, губици енергије у преносној мрежи и други трошкови система који се зарачунавају по kWh преузете енергије из преносног система, те губици у дистрибутивној мрежи.

Тарифни став за активну електричну енергију је количник вриједности испоручене енергије неквалификованим купцима у ступцу 6 горње табеле и испоручене енергије купцима у ступцу 5.

5.4.3. Трошкови прекомјерно преузете реактивне електричне енергије

Прекомјерно преузета реактивна електрична енергија зарачунава се неквалификованим купцима по цијени која покрива укупан трошак обрачунат у складу са прописаним тарифама од стране ДЕРК-а и тарифним ставовима за кориснике дистрибутивног система.

Табела 6. Израчунавање укупних трошкова реактивне електричне енергије

Категорија потрошње/ Тарифна група	Трошкови дистрибуције (KM/kVArh)	Трошкови преноса (KM/kVArh)	Прекомјерно преузета реактивна ел. ен. (kVArh)	Укупни трошкови реактивне електричне енергије (KM)
1	2	3	4	$5=(2+3)*4$
(по групама)				
Свега	Σ	Σ	Σ	Σ

5.4.4. Трошкови по мјерном мјесту купца

Табела 7. Израчунавање укупних трошкова по мјерном мјесту купца

Категорија потрошње/ Тарифна група	Трошкови дистрибуције (KM/мјерном мјесту)	Трошкови снабдијевања (KM/мјерном мјесту)	Број мјерних мјеста	Укупни трошкови мјерног мјеста купца (KM)
1	2	3	4	$5=(2+3)*4$
(по групама)				
Свега	Σ	Σ	Σ	Σ

Износ фиксне накнаде по мјерном мјесту купца добије се кад се укупни трошкови мјерног мјеста купца за дату категорију потрошње подијеле са бројем купаца. То је износ годишње накнаде, који се плаћа мјесечно. Укупни трошкови купца поред трошкова у дистрибутивној функцији укључују и трошкове функције снабдијевања.

Индекс ознака за коришћене појмове

Ознака	Значење	Оригинални назив
AC	Средства у припреми	Assets in construction
ACV	Просјечно стање готовине	Average cash value
AP _G	Просјечна цијена произведене електричне енергије у једном ставу	One component average price of generated electricity
ACD	Акумулисана амортизација сталних средстава	Accumulated depreciation cost
AFC _G	Фиксни трошак по јединици производног капацитета	Fixed costs per unit of generation capacity
AMVSM	Просјечно стање материјала на залихама	Average monthly value of storage of material
AVC	Просјечни варијабилни трошак	Average variable costs
C	Трошак	Cost
CCR	Обрачунска стопа годишње накнаде за поврат улагања	Carrying charge rate
CD	Трошак амортизације	Depreciation costs
C _{O&M}	Трошак рада и одржавања	Operation and maintenence costs
CP	Истовремено оптерећење	Coincident peak
D	Позајмљени капитал (кредити)	Debts
E	Власнички капитал	Equity
EP	Период везивања	Embedding period
FC	Фиксни трошкови	Fixed costs
GA	Средства преузета без накнаде	Grants in assets
I	Улагање	Investment
I'	Стопа инфлације	Inflation rate
i _D	Стопа поврата на позајмљени капитал (каматна стопа)	Rate of return on debt capital (interest rate)
k	Коефицијент усклађења (корективни фактор)	Residual factor
MC	Гранични трошак	Marginal cost
MP	Тржишна цијена електричне енергије	Market price of energy
NCP	Неистовремено вршно оптерећење	Non coincident peak
NNC	Нето потребна готовина	Net needed cash
NSF	Средства потребна за финансирање продаје	Needed sales fund
NSM	Некурентне залихе материјала	Non-current storage of material
NV	Нето вриједност сталних средстава	Net value of assets
OR	Остали приходи	Other revenues
P	Активна снага	Active power
PV	Набавна вриједност	Purchase value
R	Одобрени износ поврата на ангажована средства	Return on employed capital
r	Стопа поврата	Rate of return
R(MC)	Приход по граничном трошку	Marginal costs revenue
RAB	Регулативни основ	Regulatory assets base
RABOUT	Расходована средства	Assets out of use
RB	Потраживања од купаца	Receivables from buyers
RC	Трошак замјене средстава	Replacement costs
ReV	Реализовани ревалоризациони вишак	Realized revaluation surplus
RoE	Стопа поврата на власнички капитал	Rate of return on equity
RR	Одобрени потребни приход	Revenue requirements
SM	Материјал на залихама	Storage of material
SpM	Утрошени материјал	Spent material

T	Порези	Taxes
t'	Прописана стопа пореза на добит	Prescribed profit tax rate
TC	Укупни капитал	Total capital
TFC	Укупни фиксни трошкови	Total fixed costs
TPO	Укупне исплате	Total pay out
V(LWd)	Вриједност губитака ел. ен. у дистрибутивној мрежи	Costs of losses in distribution network
VC	Варијабилни трошкови	Variable costs
W	Активна енергија	Active energy
WACC	Пондерисана просјечна цијена капитала	Weighted average cost of capital
WC	Трајна обртна средства	Working capital
W _r	Реактивна енергија	Reactive energy
